

I

(Besluiten waarvan de publikatie voorwaarde is voor de toepassing)

VERORDENING (EEG) Nr. 2299/89 VAN DE RAAD

van 24 juli 1989

betreffende gedragsregels voor geautomatiseerde boekingsystemen

DE RAAD VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN,

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, inzonderheid op artikel 84, lid 2,

Gezien het voorstel van de Commissie ⁽¹⁾,

Gezien het advies van het Europese Parlement ⁽²⁾,

Gezien het advies van het Economisch en Sociaal Comité ⁽³⁾,

Overwegende dat de meeste plaatsreserveringen bij luchtvaartmaatschappijen via geautomatiseerde boekingsystemen geschieden;

Overwegende dat dergelijke systemen, mits zij naar behoren worden gebruikt, zowel de luchtvaartmaatschappijen als de reisbureaus en het reizigerspubliek een belangrijke en nuttige dienst bewijzen door goed bijgewerkte en nauwkeurige informatie over vluchten, luchttarieven en beschikbare plaatsen gemakkelijk toegankelijk te maken, boekingen te verrichten en, in sommige gevallen, vliegbiljetten en instapkaarten te verstrekken;

Overwegende dat misbruik in de vorm van een weigering om tot deze systemen toegang te verlenen of discriminatie bij de verstrekking, invoering of weergave van gegevens op een beeldscherm, dan wel oplegging van onredelijke voorwaarden aan deelnemers of abonnees, zowel de luchtvaartmaatschappijen als de reisbureaus en, uiteindelijk, de consumenten ernstig kan benadelen;

Overwegende dat deze verordening de toepassing van de artikelen 85 en 86 van het Verdrag onverlet laat;

Overwegende dat in Verordening (EEG) nr. 2672/88 van de Commissie ⁽⁴⁾ is bepaald dat artikel 85, lid 1, van het Verdrag niet van toepassing is op overeenkomsten voor de gemeenschappelijke aankoop, ontwikkeling en exploitatie van geautomatiseerde boekingsystemen;

Overwegende dat bindende gedragsregels voor geautomatiseerde boekingsystemen en/of distributiefaciliteiten die in de Gemeenschap worden aangeboden en/of gebruikt, kunnen bewerkstelligen dat er, mits bepaalde voorzorgsmaatregelen worden genomen, van de geautomatiseerde boekingsystemen een niet-discriminerend en doorzichtig

gebruik wordt gemaakt, waardoor misbruik wordt voorkomen, terwijl de onvervalste concurrentie tussen luchtvaartmaatschappijen en tussen geautomatiseerde boekingsystemen wordt gestimuleerd en aldus de belangen van de consumenten worden beschermd;

Overwegende dat het niet wenselijk is aan een verkoper van een geautomatiseerd boekingsysteem of aan een moederluchtvaartmaatschappij of deelnemende luchtvaartmaatschappij verplichtingen op te leggen ten opzichte van een luchtvaartmaatschappij uit een derde land, die alleen of te zamen met anderen een ander geautomatiseerd boekingsysteem bezit en/of beheert dat met deze gedragsregels niet in overeenstemming is of niet de mogelijkheid van een gelijkwaardige behandeling biedt;

Overwegende dat er behoefte is aan een klachten-, onderzoek- en handhavingprocedure in geval van niet-nakoming van dergelijke gedragsregels,

HEEFT DE VOLGENDE VERORDENING VASTGESTELD:

Artikel 1

Deze verordening is van toepassing op geautomatiseerde boekingsystemen wanneer die op het grondgebied van de Gemeenschap worden aangeboden en/of gebruikt voor de distributie en verkoop van luchtvervoerproducten ongeacht:

- de status of nationaliteit van de systeemverkoper;
- de bron van de gebruikte informatie of de plaats waar de betrokken centrale dataverwerkingseenheid zich bevindt;
- de plaats waar het betrokken luchtvervoerproduct is gesitueerd.

Artikel 2

Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:

- a) „luchtvervoerproduct”: een geregelde luchtdienst voor het vervoer van reizigers, met inbegrip van alle bijbehorende aanvullende diensten en bijkomende voordelen die als een integrerend onderdeel van de luchtdienst ten verkoop worden aangeboden en/of worden verkocht;

⁽¹⁾ PB nr. C 294 van 18. 11. 1988, blz. 12.

⁽²⁾ PB nr. C 158 van 26. 6. 1989.

⁽³⁾ PB nr. C 56 van 6. 3. 1989, blz. 32.

⁽⁴⁾ PB nr. L 239 van 30. 8. 1988, blz. 13.

- b) „geautomatiseerd boekingsysteem („CRS” — Computerised Reservation System): een geautomatiseerd systeem dat informatie inzake luchtvaartmaatschappijen bevat over, onder andere :
- vluchtschema's,
 - vrije plaatsen of capaciteit,
 - passagierstarieven en
 - bijbehorende diensten,
- met of zonder faciliteiten waarmee
- plaatsen kunnen worden gereserveerd of
 - vliegbiljetten kunnen worden verstrekt,
- in zoverre sommige of al deze diensten voor abonnees beschikbaar zijn ;
- c) „distributiefaciliteiten” : faciliteiten die een systeemverkoper aan een abonnee of een consument verleent voor het verstrekken van inlichtingen over de vluchtschema's van luchtvaartmaatschappijen, hun vrije plaatsen of capaciteit, passagierstarieven en bijbehorende diensten, alsmede voor het reserveren van plaatsen en/of het verstrekken van vliegbiljetten of andere bijbehorende diensten ;
- d) „systeemverkoper” : een onderneming en haar filialen die verantwoordelijk zijn voor de exploitatie of het op de markt brengen van een geautomatiseerd boekings-systeem ;
- e) „moederluchtvaartmaatschappij” : een luchtvaartmaatschappij die een systeemverkoper is of die rechtstreeks of onrechtstreeks, alleen of samen met anderen, een systeemverkoper geheel of gedeeltelijk bezit of beheerst ;
- f) „deelnemende luchtvaartmaatschappij” : een luchtvaartmaatschappij die met een systeemverkoper een overeenkomst voor de distributie van haar luchtvervoerprodukten via een geautomatiseerd boekings-systeem heeft. Voor zover een moederluchtvaartmaatschappij van de distributiefaciliteiten van haar eigen geautomatiseerde boekings-systeem gebruik maakt, wordt zij als een deelnemende luchtvaartmaatschappij beschouwd ;
- g) „abonnee” : een persoon of een onderneming die geen deelnemende luchtvaartmaatschappij is en die in het kader van een contract of een andere regeling met een systeemverkoper gebruik maakt van een geautomatiseerd boekings-systeem voor de verkoop van luchtvervoerprodukten rechtstreeks aan individuele personen ;
- h) „consument” : iedere persoon die over een luchtvervoerprodukt gegevens wenst te verkrijgen en/of voornemens is een luchtvervoerprodukt te kopen ;
- i) „hoofdscherm” : een scherm met een volledig, neutraal overzicht van de gegevens over luchtdiensten tussen stedenparen, binnen een specifieke tijdsspanne en met, onder andere, alle rechtstreekse vluchten door deelnemende luchtvaartmaatschappijen ;
- j) „reisduur” : het tijdsverschil tussen de vastgestelde vertrek- en aankomsttijd ;
- k) „dienstenuitbreiding” : het via een geautomatiseerd boekings-systeem door een systeemverkoper in zijn eigen naam aan abonnees of consumenten aanbieden

van andere produkten of diensten dan distributiefaciliteiten ;

- l) „geregelde luchtdienst” : een reeks vluchten die elk alle volgende kenmerken bezitten :
- zij worden uitgevoerd door vliegtuigen voor het vervoer van passagiers of van passagiers en vracht en/of post tegen betaling, op zodanige wijze dat door het publiek voor elke vlucht plaatsen kunnen worden gekocht (rechtstreeks van de luchtvaartmaatschappij of via haar erkende bureaus) ;
 - zij worden uitgevoerd om het vervoer tussen dezelfde twee of meer plaatsen te verzorgen :
 1. hetzij volgens een gepubliceerde dienstregeling,
 2. hetzij met een zodanige regelmaat of frequentie dat zij duidelijk een systematische reeks vormen.

Artikel 3

1. Een systeemverkoper die distributiefaciliteiten op het gebied van geregelde passagiersluchtdiensten verleent, geeft iedere luchtvaartmaatschappij de gelegenheid om, binnen de grenzen van de beschikbare capaciteit van het systeem en behoudens technische eisen die buiten de controle van de systeemverkoper vallen, op gelijke en niet-discriminerende wijze aan deze faciliteiten deel te nemen.
2. a) Een systeemverkoper
 - mag geen onredelijke voorwaarden stellen voor een contract met een deelnemende luchtvaartmaatschappij ;
 - mag geen extra voorwaarden opleggen die, naar hun aard of volgens de geldende handelsgebruiken, geen verband houden met deelneming aan zijn geautomatiseerd boekings-systeem, en dient dezelfde voorwaarden voor hetzelfde niveau van dienstverlening te stellen.
- b) Een systeemverkoper mag niet als voorwaarde voor deelneming aan zijn geautomatiseerd boekings-systeem stellen, dat een deelnemende luchtvaartmaatschappij niet terzelfder tijd aan een ander systeem mag deelnemen.
- c) Een deelnemende luchtvaartmaatschappij heeft het recht haar contract met een systeemverkoper op te zeggen, met een opzeggingstermijn die niet langer dan zes maanden hoeft te zijn en die niet eerder dan aan het einde van het eerste jaar verstrijkt, zonder dat haar enige sanctie kan worden opgelegd.
3. Door een systeemverkoper geboden invoer- en verwerkingsfaciliteiten staan zonder discriminatie ter beschikking van alle deelnemende luchtvaartmaatschappijen.
4. Indien de systeemverkoper verbeteringen aanbrengt in de verstrekte distributiefaciliteiten of in de bij de verstrekking van deze faciliteiten gebruikte outillage, stelt hij deze verbeteringen onder dezelfde voorwaarden ter beschikking van alle deelnemende luchtvaartmaatschappijen, voor zover de op dat ogenblik bestaande technische beperkingen zulks toelaten.

Artikel 4

1. Deelnemende luchtvaartmaatschappijen en anderen die gegevensmateriaal voor invoer in een geautomatiseerd boekingsstelsel verstrekken, zorgen ervoor dat de overgelegde gegevens volledig, nauwkeurig, niet misleidend en doorzichtig zijn.

2. Een systeemverkoper mag het in lid 1 bedoelde materiaal niet zodanig behandelen, dat dit tot een onnauwkeurige, misleidende of discriminerende voorstelling van de te verstrekken informatie zou leiden.

3. De door de deelnemende luchtvaartmaatschappijen verstrekte gegevens worden door de systeemverkoper met evenveel zorg en stiptheid ingevoerd en verwerkt, rekening houdend met de beperkingen van de door de afzonderlijke deelnemende luchtvaartmaatschappijen gekozen invoermethode en de door de systeemverkoper gehanteerde standaardformaten.

Artikel 5

1. Een systeemverkoper verschafft een hoofdscherm, waarop hij de door de deelnemende luchtvaartmaatschappijen verstrekte gegevens inzake vluchtschema's, passagierstarieven en individueel verkochte beschikbare plaatsen duidelijk, volledig, niet discriminerend en onbevooroordeeld weergeeft, in het bijzonder voor wat de volgorde betreft waarin de informatie voorkomt.

2. Een systeemverkoper mag niet opzettelijk of uit onachtzaamheid onnauwkeurige of misleidende informatie op het scherm weergeven. In het bijzonder geldt, onverminderd artikel 9, lid 5, dat:

- de voor de rangschikking van de informatie te hanteren criteria niet mogen berusten op enige, rechtstreeks of onrechtstreeks met de identiteit van de luchtvaartmaatschappij verband houdende factor en op niet-discriminerende wijze op alle deelnemende luchtvaartmaatschappijen van toepassing zijn;
- bij de samenstelling en de selectie van stedenparen niet mag worden gediscrimineerd op grond van de verschillende luchthavens die een luchtdienst onderhouden met een zelfde stad.

3. De volgorde van de vluchtmogelijkheden op het hoofdscherm voor de gevraagde dag of dagen wordt bepaald zoals voorgeschreven in de bijlage, tenzij hierin op verzoek van een consument voor een afzonderlijke transactie verandering wordt gebracht.

Artikel 6

Een systeemverkoper mag statistische of andere door zijn automatisch boekingsstelsel verschafte informatie die niet als een integrerend onderdeel van de distribatiefaciliteiten wordt aangeboden, uitsluitend als volgt verstrekken:

- a) informatie betreffende afzonderlijke boekingen wordt op gelijke voet beschikbaar gesteld aan de luchtvaartmaatschappij of luchtvaartmaatschappijen die deelnemen aan de dienst waarop de boeking betrekking heeft;

b) wanneer informatie in globale of anonieme vorm op verzoek ter beschikking van een luchtvaartmaatschappij wordt gesteld, wordt zij op niet-discriminerende wijze aan alle deelnemende luchtvaartmaatschappijen aangeboden;

c) overige door het geautomatiseerde boekingsstelsel opgeleverde informatie wordt met instemming van de betrokken luchtvaartmaatschappij beschikbaar gesteld in het kader van overeenkomsten tussen een systeemverkoper en deelnemende luchtvaartmaatschappijen;

d) persoonlijke, van een reisbureau afkomstige informatie over een consument wordt uitsluitend met toestemming van de consument ter beschikking gesteld van een andere, niet bij de transactie betrokken partij.

Artikel 7

1. De verplichtingen van een systeemverkoper krachtens de artikelen 3 tot en met 6 zijn niet van toepassing op een moederluchtvaartmaatschappij uit een derde land, voor zover haar automatisch boekingsstelsel niet met deze verordening in overeenstemming is of de luchtvaartmaatschappijen uit de Gemeenschap geen behandeling verleent welke gelijkwaardig is aan die waarop zij krachtens deze verordening recht hebben.

2. De verplichtingen van moeder- en deelnemende luchtvaartmaatschappijen uit hoofde van artikel 8 zijn niet van toepassing op een automatisch boekingsstelsel dat door luchtvaartmaatschappijen uit een derde land wordt beheerd, voor zover aan een moeder- of deelnemende luchtvaartmaatschappij in dat land geen behandeling wordt verleend die gelijkwaardig is aan die waarop zij krachtens deze verordening en Verordening (EEG) nr. 2672/88 van de Commissie recht heeft.

3. De systeemverkoper of een luchtvaartmaatschappij die een beroep wenst te doen op lid 1 of 2, moet de Commissie minstens veertien dagen van tevoren van zijn voornemens en van de redenen daarvoor in kennis stellen. In uitzonderlijke omstandigheden kan de Commissie de verkoper of de betrokken luchtvaartmaatschappij op hun verzoek ontheffing van deze verplichting betreffende de termijn van veertien dagen verlenen.

4. Naar aanleiding van een kennisgeving bepaalt de Commissie onverwijld of er sprake is van discriminatie in de zin van de leden 1 en 2. Is dat het geval, dan stelt de Commissie alle systeemverkopers of de betrokken luchtvaartmaatschappijen in de Gemeenschap en de Lid-Staten daarvan in kennis. Is er geen sprake van discriminatie in de zin van lid 1 of lid 2, dan deelt de Commissie zulks aan de betrokken systeemverkoper of luchtvaartmaatschappijen mede.

Artikel 8

1. Een moederluchtvaartmaatschappij of een deelnemende luchtvaartmaatschappij mag het gebruik van een bepaald geautomatiseerd boekingsstelsel door een abonnee niet verbinden aan het ontvangen van een commissie of een andere aansporing tot het verkopen of afgeven van vliegbiljetten voor haar luchtvervoerproducten.

2. Een moederluchtvaartmaatschappij of een deelnemende luchtvaartmaatschappij mag een abonnee niet verplichten een bepaald geautomatiseerd boekingssysteem te gebruiken voor de verkoop of de afgifte van vliegbiljetten voor luchtvervoerprodukten die rechtstreeks of onrechtstreeks door haarzelf worden verstrekt.

3. De leden 1 en 2 gelden onverminderd de voorwaarden die een luchtvaartmaatschappij aan een reisbureau kan stellen, wanneer zij aan dat bureau toestemming verleent om vliegbiljetten voor haar luchtvervoerprodukten te verkopen.

Artikel 9

1. Een systeemverkoper stelt alle distributiefaciliteiten van een geautomatiseerd boekingssysteem op niet-discriminerende wijze ter beschikking van alle abonnees.

2. Een systeemverkoper mag een abonnee niet verplichten een exclusief contract te ondertekenen, noch hem rechtstreeks of onrechtstreeks beletten zich op een ander systeem of andere systemen te abonneren of daarvan gebruik te maken.

3. Een aan een abonnee aangeboden dienstuitbreiding dient door een systeemverkoper aan alle abonnees op niet-discriminerende wijze te worden aangeboden.

4. Een systeemverkoper mag aan een contract met een abonnee geen onredelijke voorwaarden verbinden en meer in het bijzonder kan een abonnee zijn contract met een systeemverkoper opzeggen met een opzeggingstermijn die niet langer dan drie maanden behoeft te zijn en niet eerder dan aan het einde van het eerste jaar verstrijkt, zonder dat hem enige sanctie kan worden opgelegd.

5. Een systeemverkoper draagt er, hetzij met technische middelen, hetzij via het contract met de abonnee, zorg voor dat voor iedere afzonderlijke transactie de gegevens op het hoofdscherm beschikbaar zijn, en dat de abonnee het door de geautomatiseerde boekingsystemen verstrekte materiaal niet zodanig manipuleert dat dit tot een onnauwkeurige, misleidende of discriminerende voorstelling van de informatie aan de consumenten zou leiden. Een abonnee mag evenwel de gegevens voor elke transactie herschikken of ze op een andere wijze zichtbaar maken om tegemoet te komen aan een door een consument geuite voorkeur.

6. Een systeemverkoper mag een abonnee op generlei wijze verplichten om aangeboden technische apparatuur te aanvaarden, maar mag eisen dat apparatuur wordt gebruikt die compatibel is met zijn eigen systeem.

Artikel 10

1. De door een systeemverkoper gevraagde vergoedingen mogen niet discriminerend zijn en moeten in een redelijke verhouding staan tot de kostprijs van de verleende en gebruikte diensten; met name moeten voor een zelfde niveau van diensten de vergoedingen dezelfde zijn.

2. Desgevraagd verstrekt een systeemverkoper aan belanghebbende partijen nadere bijzonderheden omtrent bestaande procedures, vergoedingen, systeemfaciliteiten

en criteria voor de opmaak en weergave van gegevens op een scherm. Deze bepaling verplicht een systeemverkoper er evenwel niet toe informatie vrij te geven waarbij hij een eigendomsrecht kan doen gelden, zoals softwareprogramma's.

3. Iedere wijziging van de vergoedingsbedragen, voorwaarden of faciliteiten en de daarvoor geldende basis wordt op niet-discriminerende wijze aan alle deelnemende luchtvaartmaatschappijen en abonnees doorgegeven.

Artikel 11

1. Naar aanleiding van een klacht of op eigen initiatief leidt de Commissie de procedure in tot beëindiging van inbreuken op de bepalingen van deze verordening.

2. Tot het indienen van een klacht zijn gerechtigd:

- a) de Lid-Staten;
- b) natuurlijke of rechtspersonen die rechtmatige belangen aanvoeren.

3. De Commissie doet de Lid-Staten onverwijld een afschrift toekomen van de klachten en verzoeken en van alle ter zake doende documenten welke haar in het kader van deze procedures zijn toegezonden of door haar worden verzonden.

Artikel 12

1. Ter vervulling van de taken welke haar bij deze verordening zijn opgedragen, kan de Commissie bij de Lid-Staten, alsmede bij ondernemingen en ondernemersverenigingen alle noodzakelijke inlichtingen inwinnen.

2. De Commissie kan voor de verstrekking van de gevraagde inlichtingen een termijn van niet minder dan een maand vaststellen.

3. Wanneer de Commissie tot een onderneming of een ondernemersvereniging een verzoek om inlichtingen richt, zendt zij gelijktijdig een afschrift van dit verzoek aan de Lid-Staat op het grondgebied waarvan zich het hoofdkantoor van die onderneming of ondernemersvereniging bevindt.

4. In haar verzoek geeft de Commissie de rechtsgrond en het doel van dit verzoek aan een wijst zij op de sancties waarin artikel 16, lid 1, voor het verstrekken van onjuiste inlichtingen voorziet.

5. Tot het verstrekken van de gevraagde inlichtingen zijn verplicht de eigenaren van een onderneming of degenen die hen vertegenwoordigen, en, in het geval van rechtspersonen, vennootschappen of verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid, degenen die volgens de wet of de statuten met de vertegenwoordiging zijn belast.

Artikel 13

1. Ter vervulling van de taken welke haar bij deze verordening zijn opgedragen kan de Commissie bij de ondernemingen en ondernemersverenigingen alle noodzakelijke verificaties verrichten. Te dien einde beschikken de functionarissen van de Commissie, die in haar opdracht handelen, over de volgende bevoegdheden:

- a) het controleren van de boeken en bescheiden van het bedrijf;
- b) het maken van afschriften of uittreksels uit deze boeken en bescheiden;
- c) het ter plaatse vragen van mondelinge inlichtingen;
- d) het betreden van alle door de ondernemingen en ondernemersverenigingen gebruikte lokalen, terreinen en vervoermiddelen.

2. De met de opdracht belaste functionarissen van de Commissie oefenen hun bevoegdheden uit op vertoon van een schriftelijke opdracht, waarin melding wordt gemaakt van onderwerp en doel der verificatie, alsmede van de sancties waarin artikel 16, lid 1, voorziet voor het niet volledig tonen van de ter inzage gevraagde boeken of bescheiden. Voordat de verificatie plaatsvindt, stelt de Commissie tijdig de Lid-Staat op het grondgebied waarvan een verificatie moet worden verricht, in kennis van de verificatie en van de identiteit der functionarissen die met de uitvoering van deze opdracht zijn belast.

3. De ondernemingen en ondernemersverenigingen zijn verplicht zich te onderwerpen aan de verificaties welke de Commissie bij beschikking heeft gelast. Deze beschikking maakt melding van onderwerp en doel van de verificatie, geeft de datum aan waarop de verificatie een aanvang neemt en wijst op de in artikel 16, lid 1, voorziene sancties, alsmede op het recht om tegen de beschikking in beroep te gaan bij het Hof van Justitie.

4. Alvorens de in lid 3 genoemde beschikking te geven, raadpleegt de Commissie de Lid-Staat op het grondgebied waarvan de verificatie moet worden verricht.

5. Functionarissen van de Lid-Staat op het grondgebied waarvan de verificatie moet worden verricht, kunnen, op verzoek van de Lid-Staat of van de Commissie, de functionarissen van de Commissie bij het vervullen van hun opdracht bijstaan.

6. Wanneer een onderneming zich verzet tegen een verificatie waartoe krachtens dit artikel opdracht is gegeven, verleent de betrokken Lid-Staat de nodige bijstand aan de functionarissen aan wie de Commissie opdracht tot verificatie heeft gegeven, ten einde hun de vervulling van deze verificatie mogelijk te maken.

Artikel 14

1. De krachtens de artikelen 12 en 13 ingewonnen inlichtingen mogen slechts worden gebruikt ten behoeve van het betrokken verzoek of de betrokken verificatie.

2. Onverminderd de artikelen 11 en 20, zijn de Commissie en de bevoegde autoriteiten der Lid-Staten, alsmede hun functionarissen verplicht inlichtingen welke zij bij de toepassing van deze verordening hebben ingewonnen en welke naar hun aard onder het beroepsgeheim vallen, niet openbaar te maken.

3. De leden 1 en 2 vormen geen beletsel voor de openbaarmaking van algemene informatie of overzichten

waarin geen gegevens met betrekking tot individuele ondernemingen of ondernemersverenigingen zijn opgenomen.

Artikel 15

1. Indien een onderneming of ondernemersvereniging de gevraagde inlichtingen binnen de door de Commissie gestelde termijn niet dan wel onvolledig verstrekt, verlangt de Commissie de inlichtingen bij beschikking. Deze beschikking omschrijft de gevraagde inlichtingen, stelt een passende termijn vast binnen welke deze moeten worden verstrekt en wijst op de in artikel 16, lid 1, bedoelde sancties, alsmede op het recht om tegen de beschikking in beroep te gaan bij het Hof van Justitie.

2. De Commissie zendt tegelijkertijd een afschrift van haar beschikking aan de bevoegde autoriteit van de Lid-Staat op het grondgebied waarvan zich het hoofdkantoor van de onderneming of ondernemersvereniging bevindt.

Artikel 16

1. De Commissie kan bij beschikking aan ondernemingen of ondernemersverenigingen geldboeten van ten minste 1 000 en ten hoogste 50 000 ecu opleggen, wanneer zij opzettelijk of uit onachtzaamheid:

- a) in antwoord op een verzoek als bedoeld in artikel 12, onjuiste inlichtingen verstrekken of inlichtingen niet verstrekken binnen de gestelde termijn;
- b) bij een verificatie geen volledige inzage geven van de ter inzage gevraagde boeken en bescheiden van het bedrijf, of weigeren zich te onderwerpen aan een verificatie krachtens artikel 13, lid 1.

2. De Commissie kan bij beschikking aan systeemverkopers, moederluchtvaartmaatschappijen, deelnemende luchtvaartmaatschappijen en/of abonnees boetes voor overtreding van deze verordening opleggen tot ten hoogste 10 % van de jaarlijkse omzet voor de betrokken activiteit van de onderneming.

Bij de vaststelling van het bedrag van de geldboete wordt niet alleen rekening gehouden met de ernst, maar ook met de duur van de inbreuk.

3. De beschikkingen, gegeven krachtens de leden 1 en 2, hebben geen strafrechtelijk karakter.

Artikel 17

Het Hof van Justitie heeft volledige rechtsmacht in de zin van artikel 172 van het Verdrag ter zake van beroep tegen beschikkingen van de Commissie waarin een geldboete wordt opgelegd; het kan de opgelegde geldboete vernietigen, verlagen of verhogen.

Artikel 18

Voor de toepassing van artikel 16 is de ecu die welke voor de opstelling van de algemene begroting van de Gemeenschappen krachtens de artikelen 207 en 209 van het Verdrag is gebruikt.

Artikel 19

1. Alvorens beschikkingen te geven op grond van artikel 16, stelt de Commissie de betrokken ondernemingen en ondernemersverenigingen in de gelegenheid te worden gehoord ter zake van de punten van bezwaar welke de Commissie in aanmerking neemt of heeft genomen.

2. Voor zover de Commissie of de bevoegde autoriteiten van de Lid-Staten dit noodzakelijk achten, kunnen zij ook andere natuurlijke of rechtspersonen horen. Indien natuurlijke of rechtspersonen verzoeken te worden gehoord en blijkt geven hierbij in voldoende mate belang te hebben, wordt aan dit verzoek gevolg gegeven.

Artikel 20

1. De Commissie maakt de beschikkingen bekend die zij op grond van artikel 16 geeft.

2. De bekendmaking vermeldt de betrokken partijen en de essentiële gedeelten van de beschikking; hierbij wordt rekening gehouden met het rechtmatig belang van de ondernemingen dat hun zakengeheimen niet aan de openbaarheid worden prijsgegeven.

Deze verordening is verbindend in al haar onderdelen en is rechtstreeks toepasselijk in elke Lid-Staat.

Gedaan te Brussel, 24 juli 1989.

Artikel 21

1. Deze verordening is met ingang van 1 augustus 1989 van toepassing op alle geautomatiseerde boekingsystemen voor geregelde passagiersdiensten.

2. Onverminderd lid 1, zijn artikel 5, lid 3, en artikel 9, lid 5, tot 1 januari 1990 niet van toepassing op geautomatiseerde boekingsystemen waarvan de centrale administratie en de voornaamste plaats van bedrijfsuitoefening zich vóór 1 augustus 1989 in de Gemeenschap bevinden. De Commissie kan een verdere ontheffing van twaalf maanden verlenen voor geautomatiseerde boekingsystemen die om technische redenen vóór 1 januari 1990 niet aan deze bepalingen kunnen voldoen.

Artikel 22

Deze verordening laat de nationale wetgeving inzake openbare veiligheid en orde en databescherming onverlet.

Artikel 23

De Raad neemt uiterlijk op 31 december 1992 een besluit over een herziening van deze verordening, aan de hand van een Commissievoorstel dat vóór 31 maart 1992, samen met een verslag over de toepassing van deze verordening, moet worden ingediend.

Voor de Raad

De Voorzitter

H. NALLET

BIJLAGE**CRITERIA VOOR DE VOLGORDE****Algemene criteria**

1. Een hoofdscherm omvat, waar dat uitvoerbaar is, verbindingsvluchten van deelnemende luchtvaartmaatschappijen die met gebruikmaking van minimaal negen verbindingpunten tot stand zijn gebracht. Een deelnemende luchtvaartmaatschappij mag verzoeken om opnemering van een onrechtstreekse luchtdienst in het systeem, behalve indien de routing een grotere afstand vertegenwoordigt dan 130 % van de afstand langs grootcirkels tussen de beide luchthavens. Verbindingpunten met routeringen van meer dan 130 % hoeven niet te worden gebruikt.
2. Een systeemverkoper mag de schermruimte van zijn hoofdschermen niet zodanig gebruiken, dat daarbij buitensporig de nadruk wordt gelegd op één bepaalde reismogelijkheid of dat er onrealistische reismogelijkheden worden aangeboden.
3. Wanneer een systeemverkoper besluit voor enig stedenpaar informatie over de vluchtschema's of tarieven van niet-deelnemende luchtvaartmaatschappijen op het beeldscherm weer te geven, dan dient de weergave van die informatie nauwkeurig en niet-misleitend te zijn, en mag zij geen discriminatie tussen de daarbij vermelde luchtvaartmaatschappijen inhouden.
4. Indien de informatie over het aantal rechtstreekse luchtdiensten en de identiteit van de betrokken luchtvaartmaatschappijen onvolledig is, wordt zulks duidelijk op het scherm vermeld.

Criteria voor geregelde luchtdiensten

1. De volgorde van de vluchtmogelijkheden op hoofdschermen voor geregelde luchtdiensten voor de gevraagde dag of dagen wordt, tenzij een consument een andere aanvraag indient voor een persoonlijke transactie, als volgt bepaald:
 - i) alle ononderbroken rechtstreekse vluchten tussen de betrokken stedenparen;
 - ii) andere rechtstreekse vluchten zonder overstappen tussen de betrokken stedenparen;
 - iii) verbindingsvluchten.

Een consument heeft op zijn minst de mogelijkheid om te vragen dat het hoofdscherm de volgorde aangeeft op basis van de vertrek- of aankomsttijd en/of reisduur. Tenzij een consument een voorkeur heeft aangegeven, geeft een hoofdscherm de volgorde aan op basis van de vertrektijd voor groep i) en op basis van de reisduur voor de groepen ii) en iii).

2. Geregelde vluchten met een stop onderweg, overstappen, een wijziging van luchthaven en/of een gedeelde vluchtcode worden duidelijk aangegeven. Vluchten met gedeelde vluchtcode worden als verbindingsvluchten behandeld.
-